

Motion

1984/85:1109

Rune Evensson m. fl.

Slopande av karensdagarna inom arbetslöshetsförsäkringen

1934 beslutade riksdagen efter nära 20 års utredning att erkända arbetslöshetskassor skulle kunna bildas med statligt stöd fr. o. m. 1 januari 1935. Riksdagens beslut innebar att arbetslöshetskassorna skulle följa vissa regler med bl. a. medlemsavgifter, fonduppyggnad, arbetsvillkor, ersättningsperiod, karens, avstängning m. m.

Karensvillkoret fastställdes till en vecka, dvs. sex hela arbetsdagar. Möjlighet till karensbefrielse infördes 1957 för den som uppburit sjukpenning i tre hela dagar eller tilläggsjukpenning vid barnsörd eller fullgjort värnpliktstjänstgöring i 30 dagar.

Detta karensvillkor kvarstod oförändrat fram till dess femdagarsvecka infördes i Sverige. Då minskade antalet karensdagar till fem.

När den beskattade arbetslöshetsersättningen trädde i kraft den 1 januari 1974 borttogs karensbefrielsen. Alla arbetslösa skulle genomgå fem karensdagar innan arbetslöshetsersättning utbetalades.

1951 års utredning, med byråchef Lars Hultström som ordförande, behandlade karensvillkoret. Utredningen diskuterade en sänkning till tre karensdagar för att arbetslöshetsförsäkringen skulle jämföras med sjukförsäkringen. Ledamöterna stannade dock vid att behålla sex dagars karens, men föreslog karensbefrielse vid sjukdom, barnsörd och militärtjänst.

Riksdagen beslutade enligt utredningens förslag.

1960 års utredning om arbetslöshetsförsäkring, under ordförandeskap av Ingemund Bengtsson, behandlade ånyo karensvillkoret. Utredningen föreslog ingen annan förändring beträffande karensidens längd än att den skulle anpassas till femdagarsveckan, dvs. antalet karensdagar sänkas från sex till fem. Ytterligare en ändring föreslogs, nämligen karensbefrielse för den som genomgått yrkesutbildning. Dessutom föreslogs att karens bara skulle göras en gång under försäkringsåret.

En av experterna, Gunnar Andersson, f. d. överdirektör vid arbetsmarknadsstyrelsen, föreslog i ett särskilt yttrande att karensen skulle borttagas helt. I sitt yttrande anförde Gunnar Andersson följande:

Arbetslöshet innebär en betydande ekonomisk påfrestning för den enskilde. Löntagarna har i allmänhet inte kontanter i reserv för dylika situationer. Den enskildes budget, som ofta innefattar betydande fasta utgifter torde numera vara baserad på löpande inkomst från kontinuerligt arbete. Vid arbetslöshet finns alltså dessa fasta utgifter. Härtill kommer att ett platsbyte, kanske förenat med en betydande omställning på arbetsmarknaden, icke sällan drar med sig extra kostnader, även om man med olika arbetsmarknads-

politiska medel underlättar för den arbetslöse. Särskilt är så fallet om med en ny anställning också följer byte av arbetsort.

Enligt min mening skulle den arbetslöse ha lättare att komma till rätta med de ekonomiska problem som en anpassning till arbetsmarknaden medför, om hans ekonomi icke omgäende så allvarligt försvagades som nu sker genom helt bortfall av inkomst redan fr. o. m. första arbetslösa veckan. Därför skulle det vara värdefullt om arbetslöshetsförsäkringen fungerade på samma sätt som vår nuvarande arbetsmarknadspolitik, nämligen att genom snabb ekonomisk hjälp undanröja de hinder som kan finnas för en återgång till arbetsmarknaden.

Riksdagen beslutade dock enligt utredningens förslag och karensdagarna kvarstod.

I mars 1966 tillsattes en ny utredning om kontant stöd till arbetslöshet. Utredningen, som tog sig namnet KSA-utredningen, lämnade sitt betänkande i april 1971. KSA-utredningen föreslog enhälligt bl. a. att karensvillkoret skulle slopas. Till grund för detta låg bl. a. preliminär överenskommelse mellan LO-SAF om att permitteringslönen för karensdagarna skulle ersättas av ett avgångsvederlag. Avgångsvederlaget skulle utgå under tre dagar vid avsked eller permittering.

KSA-utredningens förslag genomfördes ej utan i stället tillsattes den s. k. sjukpenningutredningen som skulle tillse att arbetslöshetsförsäkringen inordnades i skattesystemet. Utredningen lämnade sitt förslag i september 1972.

I proposition 1973:56 som regeringen förelade riksdagen togs slopanDET av karensdagar ej upp. I stället föreslogs att den arbetslöse även i fortsättningen skulle fullgöra fem karensdagar i början av varje ny ersättningsperiod. I motiven angavs bl. a. att ett slopanDE av karensen skulle medföra en stor belastning på arbetslöshetskassornas ekonomi och administration. Riksdagen följde regeringens förslag.

1974 tillsattes en ny utredning om allmän arbetslöshetsförsäkring. Utredningen tog sig namnet ALF-utredningen. ALF-utredningen var färdig med sitt förslag 1978. Majoriteten av utredningen föreslog att karensen skulle bibehållas även i fortsättningen. Tre ledamöter reserverade sig mot detta och anförde bl. a. följande skäl för sin uppfattning:

Inom sjukförsäkringen tillämpas ingen karens utan endast obetald insjuknandedag. Kompletterande avtalsregler ger en rätt för stora grupper på arbetsmarknaden till jämväl betald insjuknandedag. I fråga om föräldraperning för tillfällig vård av barn tillämpas ingen karens och utgår ersättning jämväl för insjuknandedagen.

Vi finner det vara ett ostridigt rättvisekrav att åstadkomma så likartade bestämmelser som möjligt för samtliga socialförsäkringar. Vid en så genomgripande revidering av arbetslöshetsstödet som ALF-utredningens förslag innebär, anser vi tiden mogen att undanröja denna otidsenliga och orättvisa regel som bl. a. motverkar försäkringens uppgift att ge tillfredsställande kompensation för inkomstbortfall. Utöver här angivna skäl för vårt ställningstagande vill vi tillägga följande.

Utredningens majoriteten hänvisar i sina motiv till nys refererade statsråds-

utlåtande. Enligt detta anses vid inträffad arbetslöshet på ett helt annat sätt än vid sjukdomsfall behövas tid för att pröva den arbetslöses situation och överväga vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas. Vi anser att den arbetssökande naturligtvis skall ha fullgod inkomsttrygghet även under den tid han är föremål för överväganden om lämpliga åtgärder. Motiveringen anser vi därför helt ohållbar.

Den eventuella fara för ökande antal korttidspermitteringar särskilt i samband med storhelger som tidigare åberopats vid diskussion om slopande av karensvillkoren anser vi kunna undanröjas genom den översyn av lagen om anställningsskydd som f. n. pågår.

Vid remissbehandlingen av förslaget ställde sig de stora löntagarorganisationerna bakom reservationen beträffande karensdagarna. ALF-utredningen blev dock ej föremål för någon riksdagsbehandling.

Arbetslöshetskassornas Samorganisation gjorde under 1982 en genomgång av av ALF-utredningens förslag och vad som skulle kunna genomföras omgående. Ett förslag överlämnades till arbetsmarknadsdepartementet i januari 1983. I förslaget angavs bl. a. att karensen skulle slopas. Arbetsgruppen lämnade följande motivering till sitt förslag.

ALF-utredningen föreslog att karensbestämmelserna skulle behållas. Mot detta förslag reserverade sig ledamöterna Bäck, Walander och Olsson, vilka inte fann några skäl att bibehålla karensen. I sitt remissyttrande över ALF-utredningen har SO, liksom andra remissinstanser såsom LO, TCO, AMS m. fl. inte funnit några bärande skäl att bibehålla karensen. De skäl för karensens slopande i arbetslöshetsförsäkringen, som framfördes av nämnda reserveranter och remissinstanser, anser SO vara lika aktuella i dag. Inte minst med hänsyn till den opinion som väcktes mot införande av karensdagar i sjukförsäkringen torde skälen för att behålla karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen vara färre än tidigare.

Med hänvisning till ovanstående hemställer AO att 13 § slopas och att 14, 15 och 30 §§ ändras enligt föreslagen lagtext.

Nuvarande karensbestämmelse har gällt i drygt 50 år. Under tiden har det sociala skydds nätet både på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt förbättrats på de flesta områden. Sjukförsäkringen har en karensdag och på största delen av den svenska arbetsmarknaden betalar arbetsgivaren ersättning för denna dag. Lagen om anställningsskydd har också ändrats så att förbud om obetald permittering införts fr. o. m. 1 januari 1985.

Det borde därför vara dags för samhället att modernisera arbetslöshetsförsäkringen så den ger ersättning under hela arbetslöshetsperioden. De skäl för bibehållande av karensen som departementschefen framförde i proposition 1973:56 kan inte anses vara giltiga i dagens arbetsmarknad. Bestämmelsen om karensdagar bör därför tas bort ur nu gällande lag om arbetslöshetsförsäkring.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av gällande regler för karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen.

2. att riksdagen begär att regeringen låter undersöka möjligheten att göra besparingar som delvis skulle kunna finansiera kostnaden för borttagande av karensen.

Stockholm den 23 januari 1985

RUNE EVENSSON (s)

BENGT-OLA RYTTAR (s)

KARL-ERIK SVARTBERG (s)

ANITA MODIN (s)

LENNART NILSSON (s)

KJELL NILSSON (s)

BARBRO EVERMO (s)